

Ta bolani kapitalizem in Klub zdravja Dallas

Bojana Bregar

Klub zdravja Dallas (Dallas Buyers Club, 2013, Jean-Marc Vallée) je precej ciničen naslov za film o ljudeh, ki jih njihova lastna država za profit prepušča gotovi smrti, in čeprav slovenski distributerji morda niso imeli takšnega namena, ko so iskali prevod, pa je za film povsem primeren.

Kaj naj bi bil klub zdravja? V izvirnem naslovu je to »buyers club«, društvo oziroma klub, ki izkorišča akumulirano kupno moč svojih članov za to, da jim ponudi določen produkt. V filmu je to eno izmed društev, ki

se sredi 80. let formirajo po mestih v Ameriki, da bi okuženim z virusom HIV prodajali alternativna zdravila, vitamine, proteine, katerekoli izmed najnovejših substanc, za katere se domneva, da lahko pomagajo ohranjati obolele pri življenju. Klubi tega načeloma ne počno zaradi dobička, ampak ker kot servis nadomeščajo državo, ki si po eni strani zatiska oči pred problematiko – to je čas Reaganove konzervativne politike – po drugi pa popušča monopolističnim interesom farmacevtskih koncernov, za katere

so okuženi s HIV v prvi vrsti cvetoče novo tržišče. Od tod torej cinizem iz naslova.

Enega od klubov v teksaškem Dallasu ustanovi mož po imenu Ron Woodroof (Matthew McConaughey) in s tem postane junak antiestablišmenta, borec za pravico ljudi, da sami odločajo o svojem zdravljenju, ter celo naključni aktivist za pravice skupnosti LGBT. Toda preden se začne ukvarjati s preprodajo zdravil, je Ron je za večino običajnih Američanov navadna bela prikoličarska smet, popoln antihumanistični ideal. Pije, kadi,

fuka, vleče koko, pije, za nekaj stotakov na teden organizira ilegalne stave na rodeu, kadi, fuka in spi in ko se zbudi, je pred njim povsem nov dan s povsem istimi obeti. Posebnih drugih ambicij in »višjih ciljev« nima. Ko ga srečamo v uvodnih kadrih, se ravno z dvema dekletoma predaja mesenim užitkom, nakar čez nekaj trenutkov v družbi izreče nekaj homofobnih opazk na račun Rocka Hudsona, ki je v tistem času umiral za aidsom. Milo rečeno, ni ravno profil tipičnega gejevskega aktivista.

Ko ga v službi doleti nesreča in ko se zbudi v lokalni bolnišnici, je že na smrt obsojen človek. Imate aids, mu povejo. »Le še slab mesec življenja imate pred seboj, uredite svoje zadeve,« mu svetujejo. »Zdravila vam žal ne moremo dati.« »Jebite se,« jim odvrne Ron in se odloči, da ne bo umrl, ampak da bo pričel iz Mehike, z Japonske, Nizozemske in drugih držav tihotapiti najnovejša (in organizmu precej manj škodljiva) zdravila, ki jih v ZDA ni moč dobiti. Kmalu se njegova dejavnost razširi tudi na distribucijo, kar ima zanj za nimive posledice.

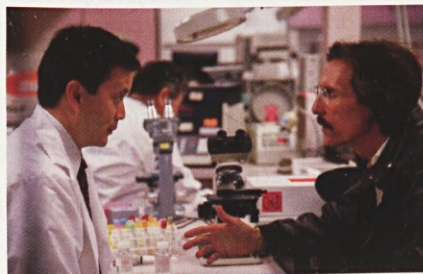
Klub zdravja Dallas se zdi s svojo problematiko malce izven časa – aids je v mainstream kinematografijo prodril že pred dvema desetletjema s *Filadelfijo* (Philadelphia, 1993, Jonathan Demme). Scenarij za *Klub zdravja Dallas* je pisec Craig Borten res napisal v istem času, že leta 1993, leto po odmevnem članku o Ronu Woodroofu v *The Dallas Morning News*¹, vendar je imel težave z iskanjem producentov, kasneje pa tudi z režiserji in igralci, ki naj bi upodobili Rona. Najprej naj bi ga igral Woody Harrelson, nato Brad Pitt, na neki točki celo Ryan Gosling. Toda zdaj se zdi, da je film zgolj ves ta čas čakal na to, da se zanj začne zanimati Matthew McConaughey, ki je iz igralca, najbolj znanega po svojih razgaljenih zagorelih prsih, izbil presežek malibujskega sonca, si iz svetlih kodrov spral morsko sol in odkril svojo temačno plat. Iz romantičnih komedij, ki se zdijo kot en in isti film, se je usmeril v neodvisno produkcijo. Peščene plaže je zamenjal za južnjaška močvirja, Starbucks kavo za ob mesečini zvarjen viski.

Brez McConaugheya najbrž *Kluba zdravja Dallas* še vedno ne bi bilo, kar je v enem od intervjujev priznal tudi režiser Jean-Marc Vallée. Slednji je imel probleme s financiranjem filma, katerega proračun je znašal le pet milijonov dolarjev, poleg tega pa niti ni bil navdušen nad izbiro glavnega igralca. A

prav McConaughey je tisto, kar film rešuje pred povprečnostjo, in v resnici ni imel lahke naloge. Predvsem je fabula precej nenavadno strukturirana za takšne vrste film, od katerega bi skoraj pričakovali katarzične momente, ti pa nikoli zares ne nastopijo. Poleg tega skoraj nimamo občutka za minevanje časa, pri čemer bi od scenarija, na katerem naj bi delali dve desetletji, pričakovali več. Tako pa se predvsem zanaša na igro protagonista, vsak prizor sloni na njem in njegovo razpoloženje je edina orientacija za gledalce, saj ostane malo drugih elementov, ki bi skrbeli za vzdušje. In ker nam v vsakem kadru McConaughey ponudi nekaj, zaradi česar nam je mar, z njim brez težave vztrajamo do konca. Režiser naj bi v ospredje zavestno postavi študijo značaja, toda pri tem je morda nekoliko ironično dejstvo, da se Ron kot človek bistveno ne spremeni. Še več, prav njegova vztrajnost je tisto, kar ga ohranja pri življenju. In seveda iznajdljivost – glede na članek, ki podrobneje beleži njegove tihotapske podvige, bi lahko bil *Klub zdravja Dallas* tudi bolj podoben filmu *Ujemi me, če me moreš* (Catch Me If You Can, 2002, Steven Spielberg) ali pa *Volku z Wall Streeta* (The Wolf of Wall Street, 2013, Martin Scorsese), s katerim si deli oskarjevsko nominacijo za najboljši film in ki se v resnici ukvarja s podobno tematiko.

Kajti, ali ni v Ronu Woodroofu tudi nekaj Jordana Belforta? *Klub zdravja Dallas* ni le

film, ki opozarja na problematičen odnos državnega zdravstvenega sistema do državljanov, ampak zelo dobesedno vnaša enačaj med zdravstveni sistem ter ekonomsko ideologijo prostega trga. Zdravilo AZT, ki je bilo namenjeno okuženim z virusom HIV, je bilo eno najdražjih zdravil v zgodovini. V tej ceni se zrcali odnos javnosti do bolezni AIDS kot »izvirnega greha«, za katerega plačujejo homoseksualci; ker ne sodijo v heteronormativne okvirje, ker se ne menijo za prokreacijo, je to očitno zvestna odločitev za užitek in perverzijo, kar spada v polje presežka in za ta presežek, za to deviacijo – luksuz je potrebno postaviti primerno ceno. Da so zboleli, so krivi sami. Ker so se odločili za tvegan življenjski stil, naj zdaj plačajo zanj. Ron se s svojim klubom zdravja pojavi kot alternativa, kot servis za tiste, ki so izpadli iz državne igre. Teh je veliko, zato je tudi povpraševanje ogromno in klub postane dobičkonosen do te mere, da si lahko privoščijo pravnega zastopnika in se celo lotijo spreminjanja pravil po legalni poti. S tem pa postanejo konkurenca velikim farmacevtskim podjetjem, ki gredo nad klub z vsemi ukrepi državne agencije, ki ščiti interese prav teh velikih podjetij.

Na nek perverzen način bi lahko to, kar se je zgodilo Ronu, razumeli tudi drugače. Preden izve za svojo bolezen, je Ron pasiven, lenoben, neangažiran. Potem pa ga bolezen prisili, da svoje življenje organizira in ga posveti nekemu cilju, ki posledično ne izboljša le njegovega življenja, ampak tudi življenja ostalih. A kar počne, ni dobrodelna dejavnost. V njem se zgolj zbudi podjetniški vzgib in na povpraševanje začne odgovarjati s ponudbo. Če se še enkrat navežemo na *Volka z Wall Streeta* in na njegovo domnevno kriptično sporočilo »čas je denar«, bi lahko skupaj s *Klubom zdravja Dallas* rekli, da je kapitalizem bolezen, toda zdravilo zanj je prav ... kapitalizem?

1 <http://www.buyersclubdallas.com>